

Arbetsplats/Projektmedlemmar:

Fritids- och folkhälsoförvaltningen, Kontaktpersoner Ann Kullander och Peter Karlsson

Val av frågeställning/medborgarprocess

Blir pojkar gynnade i kommunens arbete för att skjuta upp alkoholdebuten?

Vi tog vår utgångspunkt i Välfärdsbokslutet. Vi noterade att under 2000-talet har siffrorna för hur många 15-åringar som har druckit alkohol under de tre senaste månaderna förbättrats avsevärt, men att flickornas resultat alltid var lite sämre än pojkarnas. Vi antog därför att i synnerhet det kommunala arbetet ger effekt men att kommunen inte lyckas nå ut till flickorna i samma utsträckning som pojkarna. Vad kan det bero på?

Vi har valt att begränsa kartläggningen till det arbete som riktas direkt mot ungdomar.

Fritids- och folkhälsoförvaltningen har en heltidstjänst för det brott- och drogförebyggande arbetet, vilken är kopplad till Folkhälsoenheten. Det är en övergripande samordnatjänst och det är skolor, fritidsgårdar, övergripande kommunalnivå som genomför det konkreta arbetet gentemot ungdomarna.

Föreningar kan bli certifierade som säkra och trygga och då krävs det bland annat att de har en drogpolicy.

Metod

Kartläggningen har skett genom enkäter till samtliga 10 kommunalkontor där vi uppmanat kommunalschef/diariet att sprida frågorna till fritidsgårdarna, högstadieskola samt den medarbetare som ansvarar för arbetet på central kommunalnivå. Det har varit olika frågor till olika instanser.

Enkätfrågor har också skickats ut till friskolorna samt till alla certifierade säkra och trygga föreningar med ungdomsverksamhet.

Kommundelarna har haft en bra svarsfrekvens. Samtliga fritidsgårdar har besvarat enkäten, det saknas endast svar från två högstadieskolor (7 av 9) samt att 9 av 10 kommunalkontor har lämnat svar angående arbetet på övergripande nivå. Bara en av fyra friskolor har lämnat in svar och drygt hälften (7 av 13) av de certifierade föreningarna.

Resurser

Kommunala högstadieskolor

De flesta aktiviteterna är obligatoriska och sker under skoltid. Arbetet som genomförs kan ske under hela högstadiet.

Det finns ingen övergripande strategi för alla högstadieskolorna utan varje skola arbetar fram sina egna metoder.

Många skolor uppger att skolsköterskan delaktig i det förebyggande arbetet genom de obligatoriska hälsosamtalen som genomförs med alla elever. NO-lärarna är också ofta involverade i arbetet, men det

kan också vara specialpedagoger, SO-lärare, idrottslärare, hemkunskapslärare som förväntas ta en aktiv roll i arbetet. Kuratorer och fritidsledare är andra vuxna som är delaktiga.

Enkätsvaren visar att det inte finns ett strukturerat könstänkande kring frågan. Det innebär att resursfördelningen inte utgår från kön.

Fritidsgårdar

Fritidsgårdarna för dialog med ungdomarna, men inte i något drogförebyggande arbete. Viss personal har uttryckt att det saknas engagemang från ungdomarna i frågan och därför är det svårt att få med ungdomar i planeringen av hur det drogförebyggande arbetet bedrivs på bästa sätt.

Fritidsgårdarna har svårt att konkret beskriva eventuella åtgärder kring det drogförebyggande arbetet med fokus på att skjuta upp alkoholdebuten.

Någon kommunal beskriver att de saknar systematiska och utvärderade metoder att arbeta med.

Övergripande kommunalnivå

Fristads kommunal arbetar mest strukturerat med frågan, där de bland annat har två ungdomsutvecklare anställda, en kvinna och en man. Där görs riktade insatser för flickor.

Flera kommunalar ingår i nätverk med andra aktörer, men dessa nätverk är mer generella och berör många frågor, samt att det inte heller framgår om de är förebyggande eller att agerande sker först när problemen har uppstått.

I några kommunalar har det reflekterats kring de metoder som används mot killar och tjejer. Det kan ske vid val av föreläsare med mera. Tankarna finns med vid planeringsstadiet och vid uppföljning för att säkerställa att rätt målgrupp nåddes.

Mycket kretsar kring kill- och tjejgrupper på de konkreta frågorna om kön.

Det går inte att fastställa i vilken utsträckning som särskiljning mellan könen görs, då svaren är alldeles för övergripande och utan konkretion.

Friskolor

- Det är för få skolor som ingår i underlaget för att vi ska kunna göra en sammanställning.

Föreningsliv

- Få föreningar har något kontinuerligt drogförebyggande arbete, idag är det till mestadels Bredareds Golfklubb som gör kontinuerliga insatser samt Friskis och Svettis i viss utsträckning.
- Flera föreningar upplever inte att de har några problem med alkoholdrickande ungdomar.
- En förening arbetar inte med frågan då de menar att ett förebyggande arbete istället skulle kunna skapa ett intresse hos ungdomar för att dricka alkohol.

Övrigt

Välfärdsbokslutet är dokumentet där statistiksiffrorna om alkoholdebuten är plockade från och där görs också analys av resultatet. Dels på övergripande kommunnivå och dels på kommunelnivå.

Det går att notera flera saker i 2009 års välfärdsbokslut:

Två kommunelar kommenterar siffrorna ur ett könsperspektiv. I båda fallen har pojkarna sämre siffror. Ingen kommunel där tjejerna har sämre resultat skriver om det, trots att det på kommunövergripande nivå är tjejerna som har de sämsta siffrorna.

Några kommunelar anser att tjej- och killgrupper kan vara ett lämpligt tillvägagångssätt.

Beskrivningen av nationella trender är motsägelsefull. En kommunel lyfter de förbättrade nationella siffrorna kring alkoholvanor medan en annan skriver om den neråtgående trenden på nationell nivå.

Kommundelarna beskriver åtgärder som genomförs. När det gäller åtgärder riktade direkt mot ungdomarna finns det ingen samlad röd tråd utan varje kommunel gör sin egen beskrivning och förslag på åtgärder.

Utifrån inkomna enkätsvar från kommundelarnas skola, fritidsgård och övergripande verksamhet har vi kollat av svaren i Välfärdsbokslutet.

Beskrivning av analys

Vår uppfattning är att det saknas en övergripande strategi kring hur arbetet bäst bedrivs.

Hur ska det preventiva/främjande arbetet ske på bästa sätt?

Vilka aktörer är viktiga? Skola? Polis? Socialtjänst? Fritidsgårdar? Föreningsverksamhet? Varje kommunel lyfter fram olika aktörer som viktiga.

Slutsats/Resultat

Det finns ett ”enkelt svar” till varför skillnaderna kvarstår: Ingen har reflekterat kring frågan om de insatser/åtgärder som genomförs är lika effektiva för tjejer som för killar.

Högstadieskolorna

Inga skolor påvisar något konkret arbete för att minska avståndet mellan hur många pojkar som har druckit alkohol och hur många flickor som har gjort det i åttondeklass.

Involvera eleverna i arbetet kan vara en lämplig metod för att det förebyggande arbetet genomförs på ett sådant sätt att man når ut till dem.

Könsfördelning bland de involverade vuxna spelar ingen roll när det gäller arbetsmetod och fokus på frågan.

Frågor som, ”Är den traditionella undervisningen den rätta vägen att gå?”, och ”Är samtal med skolsköterskan tillräckligt effektivt?”, är viktiga att ställa.

Skolan är den aktör som arbetar mest med att skjuta upp alkoholdebuten för unga, men har inga särskilda åtgärder för att förbättra situationen för flickorna.

Fritidsgårdarna

Det pågår mycket lite arbete som direkt syftar till att skjuta upp alkoholdebuten, utan det arbete som sker är en del av en större fråga och därför är det svårt att bedöma hur fritidsgårdarna bidrar i det drogförebyggande arbetet. Det generella arbetet kring könsfrågor finns strukturer för, men inte angående alkoholdebuten.

Övergripande arbete på kommunalnivå

Det är stora skillnader mellan olika kommunalkontor i hur de arbetar.

Flera kommunalar som arbetar med frågan arbetar in åtgärderna i ett generellt arbete. Vad innebär det generella arbetet? Får frågan tillräckligt med uppmärksamhet eller försvinner den in i mängden?

Det saknas en röd tråd i arbetet från toppen till botten. I vissa kommunalar saknas en samsyn över bästa arbetssätt.

Friskolor

Underlaget är för litet för att kunna dra några slutsatser. Det är trots allt endast en skola som ingår i det här underlaget.

Föreningslivet

Sett till inkomna svar från de föreningar som är certifierade enligt säker och trygg förening är det svårt att bedöma vilken roll som föreningslivet har när det gäller alkoholdebuten för ungdomar. De certifierade föreningarna ska ha en drogpolicy som tydligt visar hur arbetet kring frågan ska bedrivas. Undersökningen visade sig att det knappt sker några aktiviteter.

Lärdomar under projektiden/Ringar på vattnet/Effekter

Kartläggningen visar bl.a att ungdomars inflytande är minimalt. Arbetet med att förebygga tidig alkoholdebut och arbete i en positiv främjande miljö borde kunna ske tillsammans med ungdomarna. En dialog kring vad som krävs för att de ska ta intryck av information och andra åtgärder. Vad är det som berör ungdomar tillräckligt mycket för att ändra sitt beteende i den här frågan? Gärna med fokus på tjejerna. Kanske är information av unga till unga det effektivaste sättet?

Handlingsplan/genomförande

Den här handlingsplanen är inte förankrad i dagsläget, utan får främst ses som ett *diskussionsunderlag* med berörda parter.

Problematiken kring tjejers sämre siffror bör tas på större allvar inom alla delar av kommunen. Utan insatser kommer problematiken att kvarstå. Det behöver inte vara en frågan om tjej- och killgrupper utan kanske bör handla om arbetet generellt sett är mer anpassat till flickor?

Vi önskar att skolor och fritidsgårdar hittar nya vägar att arbeta med frågan, oavsett om det är hälsofrämjande eller förebyggande. Generellt sett har fritidsgårdarna inget riktat arbete utan frågan ingår i en större helhet. Risken finns att utan fokus försvinner alkoholfrågan bort från agendan till förmån för andra prioriterade frågor.

Hur få in ungdomars inflytande i det här arbetet? Om ungdomarna inkluderas i arbetet så kan bättre anpassade metoder för målgruppen växa fram. Samordnare för ungas inflytande tillsammans med

samordnare för det brott- och drogförebyggande arbetet bör föra ut det här budskapet till skolor, fritidsgårdar och andra intressenter.

Konsekvenserna av att unga dricker är att flickor utsätts för hot, våld med mera. Så länge tjejernas dricker i högre utsträckning än killarna kommer den ökade risken att finnas kvar för tjejer.

Det finns planer på att sprida informationen från vår kartläggning till nätverk som arbetar med frågan.

Det är önskvärt med en mer enad syn inom hela kommunen på hur arbetet gentemot ungdomar bedrivs.